

Analiza punct de vedere Guvern privind initiativa legislativa pentru interzicerea cianurii in minerit in Romania

Punctul de vedere exprimat de Guvern nu tine cont de ultimele evolutii din domeniul atat al mineritului de aur cat si al protectiei mediului. Pleaca de la premise false si nu aduce argumente concrete pentru a demonstra de ce, in lumina dovezilor solide privind riscurile ecologice foarte grave si imensele pierderi economice generate de exploatarea aurului cu cianuri, in Romania ar trebui sa fie inca permisa folosirea cianurii in minerit.

1. Referirile la normele si procedurile UE si internationale sunt lipsite de concretetea necesara motivarii unui punct de vedere pe tema unei initiative legislative de o asemenea importanta, majoritatea actelor si codurilor la care se face referire sunt fie foarte noi sau nici macar in vigoare inca, asadar nu se poate dovedi eficienta lor in prevenirea dezastrelor ecologice si a accidentelor cauzate de folosirea cianurii in minerit.

a) Directiva 2006/21/EC a Parlamentului European si a Consiliului din 15 martie 2006 privind managementul sterilului din industria extractiva¹ nu a fost transpusa in legislatiile interne ale Statelor membre, termenul limita fiind la 01.05.2008. Ca atare, nici o exploatare miniera pe baza de cianuri nu a fost vreodata autorizata si nu a functionat in conformitate cu reglementarile si conditiile stipulate de aceasta directiva. Mai mult decat atat, Romania ca si stat membru are dreptul de a impune conditii mai stricte decat cele cuprinse in aceasta directiva.

b) Documentul BREF privind managementul sterilului si al rocii sterile in activitatile miniere² apartine Biroului European pentru Prevenirea si Controlul Integrat al Poluarii. Acest document nu a fost adoptat formal de catre Comisia Europeana si ca atare nu poate fi citat ca si referinta oficiala de cele mai bune tehnici disponibile. Ca atare, nici o operatiune miniera pe baza de cianuri nu a fost vreodata autorizata si nu a functionat cu respectarea conditiilor cuprinse in acest document.

c) Punctul de vedere al Guvernului mentioneaza o serie de exemple atat din Romania cat si din ale state membre unde cianura se foloseste in minerit. Aceste exemple sunt neconforme cu realitatea si pot induce in eroare:

In **Spania**, compania miniera canadiana Rio Narcea Gold Mines Ltd a obtinut aprobarile pentru cele doua exploatare de aur pe baza de cianuri in februarie 1998 pentru cariera deschisa de la El Valle si in toamna lui 2000 pentru cariera deschisa de la Carlés. In anul 2004 s-a trecut la exploatare in subteran pentru ambele operatiuni, urmand ca in anul 2006 ambele operatiuni sa fie inchise, deoarece autoritatile regionale din Asturias nu au aprobat schimbarea folosintei terenului necesara pentru extinderea operatiunilor.³ Autoritatile regionale din Asturia au respins de asemenea acordarea aprobarilor pentru exploatarea zincului de la Salave de catre compania canadiana Rio Narcea Gold Mines Ltd.

¹ <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28134.htm>

² <http://eippcb.jrc.es/pages/FActivities.htm>

³ <http://www.rionarcea.com/nsgo.html>

În privința exemplului **Italiai**: Sargold este o companie minieră canadiană ce intenționează să desfășoare activități miniere în Italia, dar care la momentul de față nu exploatează comercial aur. Potrivit documentelor Autorității de Control a Bursei din Toronto,⁴ compania nu a obținut permisul necesar pentru exploatarea cu cianuri.

S.C. BAITA S.A. STEI, care include perimetrele miniere Băia-Bihor și Baita Bihor (pentru cupru, zinc, plumb, molibden, calcar și dolomită) nu a folosit cianura la procesarea în perimetrul său minier. În septembrie 2006 a fost oferită spre privatizare și nu s-a semnat nici un contract de privatizare pentru redeschiderea minelor respective⁵. Mina de stat de la Roșia Montană a fost de asemenea închisă în iunie 2006 și nu a folosit niciodată cianura pentru procesarea aurului în perimetrul său minier. Societatea Transgold SA a fost privatizată și la momentul de față nu se efectuează nici o activitate minieră.

d) Codul Internațional pentru Managementul Cianurii

Acest cod este un set de reguli **voluntare** pentru companiile miniere și **nu există nici o autoritate de reglementare** care să impună sancțiuni în cazul în care codul ar fi încălcat. A fost lansat în noiembrie 2005, ceea ce înseamnă că este o inițiativă foarte recentă și care trebuie încă să își dovedească eficiența.

Ceea ce se cunoaște însă deja este faptul că acest cod a fost lansat de către Consiliul Internațional al Metalelor și Mediului (ICME), un institut de cercetare finanțat de industria minieră. Cercetarea a fost finanțată aproape exclusiv din fonduri ale unor companii miniere și procesul a fost coordonat de către Institutul Aurului, asociația internațională pentru comerț a companiilor care extrag și produc aur. “Codul a fost finanțat în primul rând de industrie și este în primul rând controlat de aceasta. Așadar acest cod reflectă, în mare măsură, interesul industriei, și nu interesul publicului sau al mediului. Doar pentru că o companie pretinde că se conformează Codului Internațional pentru Managementul Cianurii, aceasta nu înseamnă că toate riscurile privind folosirea cianurii vor dispărea de la sine. Dimpotrivă, acest cod nu conține nici o măsură efectivă de remediere în cazul unei scurgeri de cianuri într-un râu sau lac, de altfel foarte convenabil pentru companiile miniere deoarece aceste incidente pot avea urmări ecologice grave, așa cum a fost cazul accidentului de la Baia Mare și Baia Borsa. Ca atare, acest cod nu instituie nici un mecanism pentru prevenirea unor accidente similare celor de la Baia Mare sau Baia Borsa. În plus, codul statuează că descărcările directe sau indirecte de la operațiunile miniere în apele de suprafață pot conține până la 0.50mg/L WAD CN (cianura disociabilă în mediu slab acid); cu toate acestea, o asemenea concentrație poate fi letală pentru majoritatea speciilor acvatice – însă potrivit codului ea este acceptabilă (Moran, 2002).”⁶

De-a lungul timpului au avut loc accidente cu cianuri la operațiunile miniere ale unor companii care au aderat la acest cod. Aceasta ridică un serios semn de întrebare asupra eficienței acestui cod voluntar. Pe data de 16 iunie 2006, la numai trei luni după ce compania Golden Star Resources Ltd⁷ a aderat la acest cod, s-a raportat un incident de deversare de steril continuând cianuri de la iazul de decantare al minei Bogoso/Prestea⁸, steril ajuns în râul Ajoo. Aceasta mină este operată de către Bogoso Gold Limited (BGL), o

⁴ www.sedar.com

⁵ http://2006.informatia.ro/News-article-sid-184348-titlu-Sase_mine_scoase_la_privatizare.phtml

⁶ www.rosiamontana.ro/Aarhus2/RMoran_Assessment_IGIE_180207_eng.pdf

⁷ <http://www.gsr.com/>

⁸ Operațiune din Ghana.

filiala a Golden Star Resources. Aceeasi operatiune a cauzat scurgeri cu cianuri si inainte, mai ales in anul 2004, ceea ce demonstreaza faptul ca acest cod nu aduce imbunatatiri ale performantelor de mediu la operatiunile miniere.

Date fiind aceste exemple, pare iresponsabil de sustinut ca acest cod voluntar va duce la rezolvarea riscurilor si a problemelor datorate exploatarei miniere cu cianuri.

Mai grav decat atat, nici Codul International pentru Managementul Cianurii si nici Directiva Europeana privind managementul sterilului din industria extractiva nu fac nici o referire la acidul cianhidric care se elibereaza in aer de la procesul de cianurare a minerului de aur. In raportul privind studiul de impact asupra mediului depus de catre compania SC Rosia Montana Gold Corporation care propune exploatarea la suprafata de la Rosia Montana pe baza de cianuri, se confirma faptul ca 30% din acidul cianhidric generat de activitatea de cianurare din uzina de procesare se va pierde in aer. Acidul cianhidric este catalogat gaz toxic de lupta in *Conventia privind interzicerea dezvoltarii, producerii, stocarii si folosirii armelor chimice si distrugerea acestora* deschisa spre semnare la Paris in 1993 si a fost utilizat in camerele de gazare de la Auschwitz si Maidanek sub denumirea de Zyclon-B. De asemenea, in forma fizica, cianura de sodium este letala in cantitati foarte mici, o lingurinta continand solutie de numai 2% cianura de sodium poate ucide. La Rosia Montana, SC Rosia Montana Gold Corporation intentioneaza sa utilizeze 10-13 milioane de kilograme de cianura de sodium pe an, timp de 16 ani.

2. Guvernul prezinta un scenariu potrivit caruia Statul roman ar putea fi actionat in instanta de care companii miniere care au obtinut o licenta de exploatare in Romania fara sa cunoasca intentia legislativului de a emite o lege care sa interzica folosirea cianurii in minerit. Potrivit punctului de vedere al Guvernului, Statul roman ar fi pasibil sa plateasca despagubiri acestor companii miniere care ar fi obligate sa isi inceteze activitatile miniere in urma intrarii in vigoare a interzicerii cianurii. Din punct de vedere strict juridic, acest scenariu este nerealistic.

Parametrii de mediu la care poate functiona o mina nu se stabilesc prin licenta miniera de concesiune acordata de catre Agentia Nationala pentru Resurse Minerale. Singura autoritate competenta sa stabileasca acesti parametri este autoritatea pentru protectia mediului prin actul administrativ intitulat acord de mediu, care la randul sau se emite conform prevederilor legale in vigoare la momentul emiterii.⁹ Ca atare, daca o mina poate folosi cianura nu se stabileste prin licenta miniera, ci prin acordul de mediu care se emite dupa obtinerea licentei miniere¹⁰. Intr-adevar, in cazul unei mine care a obtinut, pentru tehnologia pe baza de cianuri, un acord de mediu inainte de intrarea in vigoare a modificarii Legii Minelor de interzicere a cianurilor, aceasta noua reglementare nu ar retroactiva. Pe de alta parte insa, o companie care a obtinut o licenta miniera inainte de intrarea in vigoare a noii reglementari nu poate pretinde daune din partea Statului roman, deoarece poate sa dezvolte o operatiune miniera, inasa fara folosirea cianurilor.

Nici un guvern national sau regional care a interzis la nivel central sau regional folosirea cianurii nu a fost niciodata actionat in instanta cu succes de catre o companie miniera fie pentru retragerea interdictiei, fie pentru obtinerea de daune datorita imposibilitatii lor de a dezvolta o operatiune miniera fara cianuri.

⁹ Ordonanta de Urgenta 195/2005 privind protectia mediului, aprobata cu modificari prin Legea 265/2006

¹⁰ Legea Minelor 85/2003

State precum Costa Rica, Republica Ceha, Montana, Colorado, Wisconsin (USA) au interzis folosirea cianurii in minerit. Noile reglementari nu au fost atacate in instanta de nici o companie miniera. In aprilie 2007, Camera Superioara a Legislativului Provinciei La Rioja din Argentina a votat o lege prin care interzice mineritul la suprafata prin folosirea cianurii in intreaga provincie. La numai cateva zile dupa primirea anuntului, compania miniera Barrick – cea mai mare companie miniera producatoare de aur din lume – a anuntat ca abandoneaza proiectul sau minier de extractie a aurului din acea provincie. Aceleasi interdictii de folosire a cianurii au fost votate recent in provinciile argentinienne Tucuman si Chubut.

4. O analiza corecta si impartiala cost-beneficiu a acestei noi reglementari de interzicere a cianurii ar demonstra ca Statul roman si platitorii romani de taxe au numai de pierdut daca legea nu s-ar vota in forma propusa.

a) Romania nu are un producator national de cianura care ar fi prejudiciat printr-o asemenea reglementare. Pe de alta parte, aceasta inseamna ca orice companie miniera care doreste sa foloseasca cianura in activitatea de productie a aurului in Romania ar trebui sa importe cianura si sa o transporte in tara de la distante foarte mari. Producatorul principal de cianura din Europa este Degussa AG, o companie germana, prin compania incorporata CyPlus GmbH. Punctele sale de productie din Europa se afla in Germania si in Belgia¹¹. Transportul de la distante atat de mari creste riscul de accidente ce pot provoca dezastre ecologice, mai ales faptul ca starea drumurilor din Romania este inca una deficitara.

b) In Romania s-a folosit cianura de catre trei companii miniere: Transgold (Baia Mare), Minvest Deva (Baia de Aries) si Remin (E.M. Baia Borsa, U.P. Sasar). Toate aceste companii s-au inchis si deci interzicerea cianurii in minerit nu ar avea consecinte negative sociale si economice.

c) In cazurile de poluare severa cauzata de operatiunile miniere cu impact negativ asupra apei, zonelor protejate si solului, companiile miniere se pot usor apara impotriva impunerii raspunderii de mediu, mai precis obligatia de a acoperi costurile de remediere a mediului.

Romania a transpus recent Directiva 2004/35/CE din 21 aprilie 2004 privind raspunderea de mediu pentru prevenirea si repararea prejudiciului de mediu, care in principiu stipuleaza ca operatorul care a provocat o poluare a apei, a zonelor protejate si a solului este obligat sa suporte costurile de remediere a mediului, indiferent de culpa – principiul “raspunderii obiective de mediu”. Cu toate acestea, Romania a transpus aceasta directiva cu exceptii, reglementand urmatoarele: “operatorul nu suporta costul actiunilor de reparare daca dovedeste ca nu a actionat cu intentie sau din culpa si ca prejudiciul asupra mediului a fost provocat de o emisie sau un eveniment autorizat in mod special si in deplina concordata cu conditiile prevazute de actul de reglementare eliberat conform normelor care implementeaza masurile legislative prevazute in anexa nr.3, in vigoare la data emisiei sau evenimentului”. Ca atare, platitorii de taxe romani ar putea intr-un final sa fie nevoiti sa suporte costurile actiunilor de remediere a mediului generate de poluarea si accidente la operatiunile miniere cu cianuri. De altfel, este o practica des intalnita ca de fiecare data

¹¹ <https://www.mycyplus.com/cyplus/en/lifecycle/production>

cand se intampla un accident la o mina cu cianuri, compania miniera sa arate ca nu este responsabila, deoarece a fost autorizata ca atare de catre autoritatile statului.

d) La momentul cand a avut loc accidentul de la Baia Mare nu s-a aplicat nici o sanctiune penala sau contrventionala administratorilor companiei Aurul sau companiei. In schimb, Statul roman are inca de platit Statului maghiar o suma de peste 100 milioane de dolari cu titlu de despagubiri pentru daunele ecologice provocate de accidentul cu cianuri. La data de 3 aprilie 2007, Parchetul de pe langa Tribunalul Maramures si-a declinat competenta in dosarul privind activitatea Transgold SA catre Directia Centrala de Investigare a Infractiunilor de Criminalitate Organizata si Terorism (DIICOT), motivand prin aceea ca in "activitatea sa culpabila – catastrofa ecologica si inghetarea pompelor de apa de la iazul de decantare – a adus prejudicii enorme companiei si mari pierderi, inclusiv daunele pe care Statul roman le are de platit Statului maghiar de peste 100 milioane de dolari [...] subzista elemente ale unor infractiuni care intra sub competenta de investigare a DIICOT". In plus, datoriile pe care aceasta firma le avea catre bugetul de stat la momentul cand si-a sistat activitatea la inceputul anului 2006 se ridicau la 200 milioane de dolari.

Aceasta dovedeste faptul ca daca apar litigii in care sunt implicate companii miniere care folosesc cianuri, atunci aceste litigii au ca si obiect daune severe asupra mediului si sanatatii umane, si ale caror costuri sunt intr-un final suportate de populatia din zona respectiva si de catre platitorii de taxe.

De asemenea, avand in vedere recenta jurisprudenta a CEDO in cauzele Taşkın si altii c. Turcia 2004 ÖÇKAN si altii c. Turcia 2006, in care s-a retinut violarea art. 8 din Conventie privind dreptul la viata familiala in cazul deschiderii unei mine de aur, extractia facandu-se prin cianurare, s-a creat precedentul condamnarii statului roman pentru situatii similare.

Reprezentantii companiilor miniere si ai guvernelor deseori pretind ca procesele moderne pe baza de cianuri pot fi si sunt tinute sub control. Arata de asemenea ca firmele cu responsabilitate de mediu nu polueaza. Mai mult decat atat, pretind ca aceste companii ar trebui sa fie singurele in masura sa stabileasca standardele la care sa opereze si ca autoritatile de mediu au capacitatea de a monitoriza si actiona eficient in cazul producerii unui accident. Din nefericire, referintele de mai sus nu vin in sprijinul acestui argument. Accidentul ecologic transfrontalier din 2000 in care a fost implicata societatea romano-australiana Transgold S.A. Baia Mare a dovedit-o pe deplin. Agentiile regionale si judetene de protectie a mediului, Garda de Mediu, autoritatile locale, nu detin logistica, resursele umane si expertiza necesare prevenirii si combaterii unor astfel accidente ecologice cauzate de cianuri, cu efecte remanente si culmulative in sol si apele freatice greu de anticipat.